

UUSIUTUVIEN LUONNONVAROJEN KANSAINVÄLISEN POLITIIKAN KEHITTÄMINEN

Tausta

- Suomi on luonnonvaroiltaan rikas. Sen hyvinvointi perustuu suurelta osin uusiutuvien luonnonvarojen kestäväan sekä älykkääseen ja resurssitehokkaaseen käyttöön. Vastuullisen ja kestäväan luonnonvarapolitiikan valmisteluun ja toteuttamiseen tarvitaan yksityisen ja julkisen sektoreiden sekä kansalaisyhteiskunnan hyvää vuorovaikutusta ja osallistumista. Tiedollisen perustan lujittamisessa tutkimuksella on huomattava merkitys.
- Uusiutuvien luonnonvarojen kestäväan käytön kokonaisuus voidaan jäsentää kolmeen pilariin:
  - 1) Tieto, osaaminen ja innovaatiot
  - 2) Elinkeinot ja liiketoiminta
  - 3) Hyvä hallinto (governance)
- Luonnonvarojen kestävä hallinta ja -käyttö on globaali haaste: ongelmat ovat usein polttavimpia kehitysmaissa, mutta globaalien kytkösten kautta vaikutukset palautuvat kansalliselle ja paikalliselle tasolle esimerkiksi kansainvälisten sopimusten ja EU-politiikkojen, kansainvälisen kaupan ja elinkeino- ja kansalaistoiminnan kautta.
- Luonnonvarojen käyttöä tarkastellaan usein yksittäisestä näkökulmasta (esim. metsä, vesi, kalastus, ruoka) tai esimerkiksi osana erityistä ympäristökysymystä (ilmasto, luonnon monimuotoisuus). Uusiutuvia luonnonvaroja koskeva kokonaisvaltainen ja johdonmukainen ote jää monesti vielä puuttumaan.
- Suomella on hyvät edellytykset olla keskeinen toimija kansainvälisen uusiutuvien luonnonvarojen politiikan muotoutumisessa ja toteuttamisessa. Se voi edistää lähestymistapaa, jonka tavoitteena on samanaikaisesti edistää kaikkien uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntämiseen pohjautuvien elinkeinojen kilpailukykyä, älykästä ja resurssitehokasta käyttöä sekä ekosysteemien ja elinympäristöjen tilaa.
- Suomen rooli kansainvälisen luonnonvarapolitiikan areenoilla tulisi olla kokonaisvaltaisen, johdonmukaisen ja tasapainoisen uusiutuvien luonnonvarojen kestäväan käytön linjausten edistäminen.

Ehdotus

Maa- ja metsätalousministeriö käynnistää muiden ministeriöiden, sidosryhmien ja tutkimuslaitosten kanssa yhteistoiminnan uusiutuvien luonnonvarojen kestäväan käytön,¹ politiikan johdonmukaisen kehittämisen ja toimeenpanon tueksi. Toiminta suunnataan erityisesti globaalin, alueellisen ja EU:n tason politiikkoihin.

Yhteistoiminta täydentää osaltaan erikseen määriteltävissä läpileikkaavissa teemoissa muita kansallisia prosesseja kuten biotalousstrategian (2014) ja Suomen kehityspolitiikan (2016) toimeenpanoa sekä muiden työryhmien ja valmistelu-elinten toimintaa kuten Suomen kestäväan kehityksen toimikunnan ja EU-jaostojen toimintaa. Lisäksi se edistää osaltaan Luonnonvarakeskuksen ja muiden uusiutuvia luonnonvaroja tarkastelevien tutkimusyhteisöjen sekä hallinnon ja toimijoiden välistä yhteistyötä ja kansainvälistä toimintaa.

---

¹ Uusiutuvat luonnonvarat kattavat mm. viljelymaa, maatalouden kasvi- ja eläinlajit, geenivarat, metsät ja niiden puuvarat, metsien ja soiden keräilytuotteet, riistaeläimet, porot, vesivarat, kalat, vesiviljely. Kestävä käyttö pitää sisällään myös suojelun, ekosysteemipalvelut sekä hyötyjen tasapuolisen jakamisen.

Työn tavoitteet

- 1) *Vahvistaa kansainväliseen luonnonvarapolitiikkaan liittyvää ennakointityötä:*
  - a. *Kartoittaa ja seurata* uusiutuvien luonnonvarojen kestävästä käytöstä kansainvälistä toimintaympäristöä, ajankohtaisia muutostekijöitä, haasteita ja kehittämismahdollisuuksia, keskeisiä areenoita ja organisaatioita.
- 2) *Vahvistaa vaikuttamista kansainväliseen luonnonvarapolitiikkaan:*
  - a. *Määrittellä* keskeiset ajankohtaiset teemat, joihin Suomen tulisi vaikuttaa, ja areenat, joilla vaikuttamista tulisi erityisesti vahvistaa sekä näihin liittyvät konkreettiset toimenpiteet.
  - b. *Koota ja tarpeen mukaan valmistella* ehdotuksia Suomen tavoitteiksi ja toimintalinjauksiksi, joilla edistetään luonnonvarapolitiikan johdonmukaisuutta.
  - c. *Seurata ja edistää* linjausten, toimenpiteiden ja prosessien toteuttamista.
- 3) *Edistää suomalaisten toimijoiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä kansainväliseen luonnonvarapolitiikkaan liittyen:*
  - a. *Sovittaa osaltaan yhteen ja edistää* suomalaisten toimijoiden toimintaa kansainvälisessä luonnonvarapolitiikassa.
  - b. *Edistää* uusiutuvien luonnonvarojen kestävästä käyttöön ja siihen liittyvään osaamiseen perustuvia liiketoimintamahdollisuuksia.
  - c. *Vahvistaa* kansainväliseen luonnonvarapolitiikkaan liittyvän tieteellisen tiedon tuottamista, jakamista ja hyödyntämistä.
- 4) *Viestii* kansallisesti ja kansainvälisesti kansainvälisestä luonnonvarapolitiikasta ja uusiutuvien luonnonvarojen käytöstä.

Teemat

Yhteistoiminta käynnistetään seuraavilla teemoilla:

- luonnonvarojen (ml. biomassan) käytön kestävyys ja sen todentaminen
- arktinen yhteistyö

Käynnistysvaiheen aikana määriteltäviä muita mahdollisia teemoja voisivat olla esimerkiksi:

- biotalous, metsä, vesi, kalastus; ruoka-vesi-energia nexus
- ekosysteemipalvelut ja niiden markkinat
- luonnonvarojen hallinta ja kansainvälinen luonnonvaraoikeus
- luonnonvarojen kestävästä käytöstä seuranta
- sopeutuminen

Mahdolliset kv. areenat/prosessit voisivat olla esimerkiksi:

- YK:n kestävästä kehityksen agenda 2030
- Kansainvälinen luonnonvarapaneeli
- alueellinen ja/tai kahdenvälinen luonnonvarayhteistyö

Yhteistoiminnan järjestäminen

- Yhteistoimintaa varten perustetaan korkean tason yhteistyöverkosto:
  - Verkostoon ja sen toimintaan kutsutaan mukaan edustajia teemoittain mm. seuraavilta tahoilta: UM, TEM, YM, VNK, LUKE, SYKE, Metsähallitus, VTT, Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Aalto yliopisto, Sitra, MTK ry., EK, Kemianteollisuus ry., Metsäteollisuus ry., Teknologiateollisuus ry., Suomen vesifoorumi ry., Suomen luonnonsuojeluliitto, WWF, SAK/Akava, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry, Saamelaiskäräjät, mahdolliset kiinnostuneet yritykset. Yhteistyöhön voidaan kutsua myös asiantuntijoita.

- Työ järjestetään MMM:n puheenjohtajuudella. Varapuheenjohtajat ovat UM:stä, TEM:stä ja YM:stä. Puheenjohtajana toimii kansliapäällikkö.
- Puheenjohtajistoon kutsutaan myös LUKE:n ja SYKE:n edustajat. Puheenjohtajuustahot varmistavat toiminnalle sen tarvitseman sihteerivalmistelun ja teknisen tuen. Lisäksi puheenjohtajistoon kutsutaan muutaman sidosryhmän edustaja (esim. maanomistajien, elinkeinoelämän ja ympäristöjärjestön edustajat sekä Sitra).
- Toiminnasta viestitään aktiivisesti erityisesti sähköisiä kanavia käyttäen.
- Yhteistyöverkoston toimikausi on x.x.2017–31.12.2019².

Toiminnan aloittaminen

- Valmistelu:
  - MMM linjaa vuonna 2016 yleiset tavoitteet ja organisoitavan (jäsenyydet, puheenjohtajisto, sihteeristöjärjestelyt, resurssit).
  - MMM on käynyt valmistelevia keskusteluja kesän ja syksyn 2016 aikana muiden keskeisten toimijoiden kanssa toiminnan käynnistämiseksi, teemojen ja areenoiden sekä yhteisten tavoitteiden ja toimintamuotojen hahmottamiseksi.
- Taustaselvitys:
  - MMM:n toimeksiannosta Gaia Consulting Oy toteuttaa taustaselvityksen 31.1.2017 mennessä. Selvityksen tavoitteena on (i) luoda katsaus kansainvälisen ja EU:n luonnonvarapolitiikan tilanteesta, ajankohtaisimmista teemoista, Suomen kannalta keskeisistä toimijoista ja areenoista sekä arvioida tulevaisuuden suuntalinjat, (ii) määrittellä kv. ja EU-luonnonvarapolitiikan suuntalinjoja Suomen tavoitteiden ja osaamisen näkökulmasta ja (iii) tehdä alustava ehdotus Suomen kansainvälisen luonnonvarapolitiikan painopisteiksi, tavoitteiksi ja toimintatavoiksi.
- Yhteistoiminnan käynnistäminen:
  - MMM perustaa yhteistyöverkoston ja sen toiminta käynnistetään vaiheittain.
  - Yhteistyöverkosto hyödyntää taustaselvitystä ja laatii 31.3.2017 mennessä suunnitelman yhteistoiminnan tarkemmasta suuntaamisesta eli määrittää mahdolliset teemat, areenat, tavoitteet sekä toimintalinjaukset ja -tavat³ uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käytön edistämiseksi kansainvälisesti. Lisäksi tulee määrittää viestinnän toimintatavat.
  - Yhteistoiminnan käynnistämiseksi voidaan järjestää mm. erillisiä työpajoja. Toiminnan mahdollisina työtapoina ovat synteesiraporttien ja ns. ”policy brief’n” laatiminen, ns. ”think tank” -tyyppiset tapahtumat, pyöreän pöydän keskustelut, seminaarit, työpajat ja vierailut.

Resursointi:

- Taustaselvitys (n. 20 000 €) rahoitetaan vuodelta 2015 siirtyneistä kv. toiminnan varoista momentilta 415.30.01.21.3.
- MMM henkilöresurssin osalta esitetään, että tehtävään palkataan henkilö määräajaksi 2017 - 2019. Tehtäväkuva sisältää myös sinisen biotalouden kehittäminen ja Arktisen neuvoston yhteistyö. Henkilön palkkauskulut (n. 70 000 €) katettaisiin ministeriön toimintamenoista.
- Luonnonvarakeskuksen osalta on esitetty, että kv. luonnonvarapolitiikkaa tukeva toiminta mainitaan palvelusopimuksessa.
- Kv. luonnonvarapolitiikan tietotukea varten esitetään, että ministeriön luonnonvara- ja biotalousmomentilta (30.40.22) varataan 70 000 € vuonna 2017.
- Lisäksi hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan muita rahoituslähteitä esimerkiksi selvityksiin, seminaareihin ja muihin tilaisuuksiin.

² Suomen seuraava EU-puheenjohtajuuskausi on 1.7. - 31.12.2019

³ Yhteistoimintaverkoston työtapaan liittyy myös nimikysymys, eli olisiko kyseessä ”foorumi”.

LIITE:**TAUSTAMUISTIO - KATSAUS UUSIUTUVIEN LUONNONVAROJEN POLITIIKKAAN****1. SUOMI JA LUONNONVARAT**

Suomen kansantalous perustuu teollisuusmaaksi poikkeuksellisen vahvasti luonnonvaroista saatavaan arvonnalisään ja suomalaisten hyvinvointi pohjautuu luonnonvarojen kestäväan ja monipuoliseen käyttöön. Luonnonvarat voidaan jakaa uusiutumattomiin luonnonvaroihin, kuten mineraalivarat ja fossiiliset raaka-aineet. Uusiutuvia luonnonvaroja ovat mm. viljelymaa, maatalouden kasvi- ja eläinlajit, geenivarat, metsät ja niiden puuvarat, metsien ja soiden keräilytuotteet, riistaeläimet, porot, kalat, ravut ja vesistöt.

Suomi on edelläkävijä uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Kestävällä käytöllä tarkoitetaan näiden luonnonvarojen käyttöä ja hoitoa tuottavasti, taloudellisesti ja sosiaalisesti hyväksyttävästi siten, että säilytetään luonnonvaran määrä, monimuotoisuus ja laatu sekä taataan luonnonvaran uusiutumiskyky ja elinvoimaisuus. Uusiutuvia luonnonvaroja tulee käyttää myös tarkoituksenmukaisesti ja säästävästi eli ns. resurssitehokkaasti. Tärkeitä näkökohtia ovat myös luonnonvarasta ja sen käytöstä saatavat aineettomat hyödyt, kuten maiseman kauneus sekä virkistys- ja kulttuuriarvot.

Kilpailu luonnonvaroista sekä luonnonvarojen kestävä ja resurssitehokas käyttö on nostettu usean kansainvälisen tahon toimesta ihmiskunnan ja kestäväan kehityksen avainhaasteeksi. Maailmanlaajuisesti luonnonvaroja käytetään edelleen kestävämmästä: metsäkato jatkuu kehitysmaissa usealla alueella, kalakannat heikkenevät ylikalastamisesta, ruoantuotanto on riittämätöntä, maataloustuotanto kuormittaa ympäristöä ja vesivarat ovat hupenemassa jne. Luonnonvarojen kestäväan käyttöön liittyvät myös ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen haasteet. Luonnonvarat (esim. ruoka, vesi, metsä) ovatkin keskeisesti mukana YK:n kestäväan kehityksen Agenda 2030 tavoitteissa ja toimeenpanossa.

Myös Sitran (Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra) tammikuussa julkaisemassa *Megatrendit 2016 – Muutos tapahtuu nyt – selvityksessä*, nostetaan esille ilmastonmuutokseen liittyvä kestävyyskriisi ja luonnonvarojen kytkös siihen. Vesi, viljelykelpoinen maa, puhdas ilma sekä erilaiset mineraalit ja muut luonnonvarat ovat vaarassa ehtyä niiden kestävämmän käytön vuoksi. Selvityksen mukaan yksi suurista haasteista on talouskasvun tavoittelemisen ottaen samalla huomioon luonnonvarojen riittävyys ja niiden kestävä käyttö. Selvityksessä todetaan kestävyyskriisin luovan myös uusia mahdollisuuksia ja ratkaisut voivat tarjota myös hyvinvointia, työtä ja kehitystä. Ratkaisuksi mainitaan mm. hiilineutraali liiketoiminta, kiertotalous ja jo olemassa olevien toimivien ratkaisujen skaalaaminen.

2. KANSALLISEN LUONNONVARAPOLITIIKAN MUOTOUTUMINEN

Suomessa on panostettu jo pitkään kestävien ratkaisujen aikaansaamiseksi maaseudun ja sen luonnonvarojen, kuten metsien ja viljelymaiden hoidossa ja käytössä.

Maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarastrategiat 1997 ja 2002

Vuonna 1997 laadittiin maa- ja metsätalousministeriön luonnonvarastrategia, joka kattoi uusiutuvat luonnonvarat. Vuonna 1999 laadittiin uusiutuville luonnonvaroille kestävän käytön mittarit. Vuonna 2002 päivitettiin uusiutuvien luonnonvarojen strategia vuoteen 2010. Strategiassa määriteltiin linjaukset uusiutuvien luonnonvarojen käytön, hoidon ja suojelun kesken: samalla kun turvataan kannattava hyödyntäminen, huolehditaan erilaisten aineellisten ja henkisten tarpeiden täyttämistä. Myös luonnon- ja ympäristönsuojelutavoitteet otettiin strategiassa huomioon, samoin kuin eläinsuojeluun liittyvä tuotantoeläinten eettinen kohtelu. Strategia edisti osaltaan hallituksen hyväksymää Suomen kestävän kehityksen strategiaa. Strategia toteutti osaltaan myös luonnon- ja ympäristönsuojelun yhdentämistä luontevaksi osaksi eri toimialojen toimintaa.

Luonnonvarainneuvosto

Luonnonvarainneuvosto toimi 1980-luvun alusta asti maa- ja metsätalousministeriön asettamana neuvonantavassa asemassa ja sen tehtävänä oli edistää uusiutuvien luonnonvarojen kestävää ja monipuolista käyttöä, hoitoa ja suojelua. Se asetettiin eduskunnan kokoonpanon mukaisesti eduskunnan toimikauden ajaksi. Luonnonvarainneuvostossa oli erillinen jaosto, joka tarkasteli kansainvälisiä kysymyksiä. Luonnonvarainneuvosto teki esityksiä ja antoi lausuntoja uusiutuvia luonnonvaroja koskeissa asioissa sekä laati selvityksiä luonnonvarojen kestävän käytön edistämiseksi ja ympäristönsuojelun tason lähinnä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla. Valtioneuvosto lakkautti luonnonvarainneuvoston vuonna 2011.

Luonnonvarastrategia (Sitra 2009)

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran vetämä ja laajan asiantuntijajoukon kokoama Kansallinen luonnonvarastrategia - Älykkäästi luonnon voimin - luovutettiin pääministeri Matti Vanhaselle vuonna 2009. Luonnonvarastrategia kannustaa uudelleen luonnonvara-ajatteluun. Lähestymistapa oli maailmanlaajuinen ja se kokosi kaikki luonnonvarat yhteisen strategisen viitekehyksen alle. Visiota ”Älykkäästi luonnon voimin – Suomi voi hyvin ja näyttää suuntaa” toteuttavat strategiset tavoitteet ovat:

- Suomessa on menestyvä korkean arvonlisän biotalous
- Suomi hyödyntää ja kierrättää materiaalivirtoja tehokkaasti
- Alueelliset voimavarat luovat kansallista lisäarvoa ja paikallista hyvinvointia
- Suomi on aloitteellinen edelläkävijä luonnonvarakysymyksissä

Sitran laatimassa luonnonvarastrategiassa korostettiin, että luonnonvarat tyydyttävät ihmisten hyvinvoinnin ja talouden kannalta välttämättömiä tarpeita. Väestön ja kulutuksen kasvu johtaa siihen, että luonnonvarojen käyttö lisääntyy ja kielteiset ympäristövaikutukset kasvavat. Ilmastonmuutos vaikuttaa luonnonvarojen määrään, laatuun, alueelliseen jakautumiseen ja hyödynnettävyyteen. Maailmanlaajuinen kilpailu raaka-aineista kiristyy. Tuottavasta maasta ja vedestä muodostuu niukkuustekijöitä. Kilpailua voimistaa biomassan kysynnän kasvu. Kilpailu luonnonvaroista muuttaa globaaleja voimasuhteita ja voi heikentää yleistä turvallisuutta. Tärkeää on kyetä globaalisti luomaan hyvinvointia ja vaurautta kestävämmiin. Tähän tarvitaan uusia liiketoiminnan, politiikan ja arjen käyttäytymisen toimintamalleja.

Tavoitteiden toteutuminen edellyttää yhtäaikaista ja toisiaan tukevia muutoksia useilla yhteiskunnan osalla. Keskeisiä muutosalueita ovat (i) biotalous, (ii) materiaalikierto, (iii) alueelliset voimavarat, (iv) kansainvälinen vuorovaikutus, (v) hallinto ja sääntely, sekä (vi) osaaminen ja viestintä. Strategia piti tärkeänä luonnonvarojen käyttöä osana globaalia taloutta; Suomi voi aloitteellisella toiminannallaan nostaa esille globaalin luonnonvarapolitiikan ja yhteisvastuun tarvetta sekä vaikuttaa

luonnonvarakysymysten käsittelyyn EU:ssa, YK:ssa, WTO:ssa ja muussa kansainvälisessä yhteistyössä. Strategia korosti myös aktiivista vaikuttamista EU:n päätöksentekoon.

Strategian tavoitteiden saavuttamiseksi määriteltiin ensimmäiset muutosaskeleet. Näitä ovat mm. ympäristö- ja luonnonvaraosaamisen viennin vahvistaminen, kansainvälisten mittareiden ja pelisääntöjen kehittäminen ja käyttöönotto sekä kansainvälisen luonnonvarapolitiikan luominen sekä ennakoitavuuden vahvistaminen. Strategia ehdotti toimimaan aloitteellisesti ja vastuullisesti, jotta saadaan luoduksi sellainen kansainvälinen luonnonvarapolitiikka, joka edistää globaalia kestävyttä, oikeudenmukaisuutta, turvallisuutta ja yritysten tasavertaisia toimintaedellytyksiä. Luonnonvaradiplomatia tulisi integroida osaksi ulkopoliittikkaa, etenkin kauppaa- ja kehityspoliittikkaa sekä laajan turvallisuuden politiikkaa. Lisäksi luonnonvarakysymykset tulisi ottaa osaksi kansallista EU-strategiaa.

Valtioneuvoston luonnonvaraselonteko 2010 ja sen päivitys 2014

Valtioneuvosto antoi vuonna 2010 eduskunnalle luonnonvaraselonteon "Älykäs ja vastuullinen luonnonvaratalous". Selonteko asetti Suomen luonnonvaratalouden visioksi vuodelle 2050 älykkään luonnonvaratalouden vastuullisen edelläkävijyyden.

Valtioneuvosto linjasi, että kantamalla vastuuta Suomi voi yhtä aikaa vahvistaa hyvinvointia ja kehittää kestäviä ratkaisuja globaaleihin ongelmiin. Lisäksi valtioneuvosto totesi, että kansainvälinen luonnonvarapolitiikka on vasta muotoutumassa. Vihreälle taloudelle etsitään uusia malleja. Maailmalla tarvitaan edelläkävijöitä luonnonvarojen ja kestävä kehityksen sekä siihen liittyvän teknologian hyödyntämiseen. Valtioneuvosto korosti tarvetta muodostaa yhteistä näkemystä ja tehostaa kansainvälistä vaikuttamista.

Strategisiksi tavoitteiksi määriteltiin:

- Luonnonvaratalous ja siihen yhdistyvä osaaminen ja palvelut muodostavat merkittävän arvonlisän ja hyvinvoinnin lähteen
- Luonnonvaroja hyödynnetään materiaali- ja energiatehokkaasti ja pyrkien suljettuun kiertoon, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluita
- Suomen huoltovarmuus on turvattu kriittisten luonnonvarojen osalta ja lähituotannon ratkaisut luovat paikallista hyvinvointia
- Suomi on arvostettu kansainvälinen osaaaja ja vaikuttaja luonnonvarakysymyksissä. Suomi toimii aktiivisesti kansainvälisen luonnonvarapolitiikan kehittämisessä. Luonnonvaradiplomatia on olennainen osa kauppaa- ja kehityspoliittikkaa. Suomi on johtava älykkään ja vastuullisen luonnonvaratalouden ratkaisujen viejä.

Valtioneuvosto linjasi, että luonnonvarapolitiikka edellyttää vastuullista johtamista ja uusia toimintamalleja, jotka vahvistavat luonnonvarapolitiikkaa ja sen koordinaatiota kansallisesti, kansainvälisesti ja paikallisesti sekä eri luonnonvarasektoreilla. Ensimmäisiä askelia tulee ottaa mm. EU-vaikuttamisessa ja globaalissa luonnonvarapolitiikassa. Suomen tulee toimia aloitteellisesti ja vastuullisesti, jotta saadaan luotua sellainen kansainvälinen luonnonvarapolitiikka, joka edistää globaalia kestävyttä, oikeudenmukaisuutta, turvallisuutta ja yritysten tasavertaisia toimintaedellytyksiä. Tavoitteena on, että julkinen sektori, elinkeinoelämä ja kansalaisyhteiskunta yhdessä toimivat yhteistyössä samaan suuntaan.

Hallitus antoi 13.11.2014 eduskunnalle selonteon, jolla päivitettiin vuonna 2010 annetun "Älykäs ja vastuullinen luonnonvaratalous" -selonteon linjaukset, strategiset tavoitteet ja keskeiset luonnonvarataloutta kehittävät toimet. Päivitetystä luonnonvaraselonteosta – "Suomi kestävä"

luonnonvaratalouden edelläkävijäksi 2050” korostetaan kestävästä luonnonvarataloutta ja luonnonvarojen vastuullista hyödyntämistä, joka turvaa ekosysteemipalvelut, luonnon ja sen monimuotoisuuden sekä luo hyvinvointia ja mahdollistaa kestävästä yritystoiminnan. Lähtökohtana on käyttää sekä uusiutumattomia että uusiutuvia luonnonvaroja mahdollisimman resurssitehokkaasti (ml. kierrätys) ja vähentää samalla haitallisia ympäristövaikutuksia. Suomen kestävästä luonnonvaratalouden edelläkävijäisyys perustuu osaamiseen, teknologiaan, älykkäisiin ja innovatiivisiin ratkaisuihin, joissa luonnonvaroihin liittyvää eri alojen osaamista hyödynnetään ja kehitetään.

Selonteossa on asetettu kestävästä luonnonvaratalouden strategiset tavoitteet ja arvioitu päivitettyjen linjausten vaikutusten määrää, laajuutta ja merkittävyyttä laadullisesti.

Strategisiksi tavoitteiksi on määriteltä:

- Ennakointi ja tieto: kehitetään ja ylläpidetään valmiutta tunnistaa ja ennakoita erilaisia luonnonvaroihin ja niiden hyödyntämiseen liittyviä kansallisia sekä kansainvälisiä haasteita ja tietotarpeita.
- Luonnonvarojen arvoketjut: edistetään luonnonvaratalouteen perustuvaa kestävästä liiketoimintaa luomalla toimintaedellytykset nykyisen toiminnan kehittämiseksi, luonnonvaratalouden arvonalisän jatkuvalla kasvulla, uusien arvoketjujen kehittämiseksi sekä turvaamalla Suomen huoltovarmuus kriittisten luonnonvarojen osalta.
- Prosessit ja palvelut: hyödynnetään luonnonvaroja resurssiviisaasti pyrkien kiertotalouteen, joka vähentää kasvihuonepäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja. Lähituotannon ratkaisulla edistetään paikallista hyvinvointia.
- Kansainvälinen vaikuttaminen: vaikutetaan EU:ssa ja kansainvälisesti luonnonvarojen kestävästä käytön ja vastuullisen käytön edistämiseksi. Suomalaisella osaamisella edistetään resurssiviisaan teknologian ja parhaiden käytäntöjen hyödyntämistä globaalisti.

Selonteon mukaan luonnonvarojen kestävä käyttö lisää niin hyvinvointia kuin kilpailukykyä sekä luo myös edellytyksiä talouskasvun irtikytkemisestä luonnonvarojen kestävästä käytöstä ja ympäristön kuormituksen kasvusta. Selonteon toteuttamisessa haetaan sektorirajat ylittäviä julkisen sektorin toimenpiteitä, joilla edistetään kestävästä ja vastuullista luonnonvarataloutta yhtenä hyvinvoinnin mahdollistajana. Tavoitteiden saavuttamisen mahdollistajiksi on mainittu rakenteiden, toimintamallien sekä asiantuntijuuden uudistaminen ja kehittäminen.

Muita strategioita ja ohjelmia

Työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö laativat vuonna 2014 yhdessä eri toimijoiden kanssa [Suomen biotalousstrategian](#). Biotalousstrategian tavoitteena on saada aikaan uutta liiketoimintaa ja parantaa työllisyyttä kehittämällä uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvia tuotteita ja palveluita.

Biotalous tarkoittaa taloutta, joka käyttää uusiutuvia luonnonvaroja ravinnon, energian, tuotteiden ja palvelujen tuottamiseen. Biotalous pyrkii vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään talouskehitystä ja luomaan uusia työpaikkoja kestävästä kehityksen periaatteiden mukaisesti. Biotalous on ominaista uusiutuvien biopohjaisten luonnonvarojen ja ympäristöä säästävän puhtaan teknologian käyttöä sekä materiaalien tehokas kierrätys.

Biotalousstrategia täydentää muita luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyviä strategioita ja ohjelmia, kuten luonnonvaraselontekoa, pitkän aikavälin energia- ja ilmastostrategiaa ja kansallista metsästrategiaa.

Vuonna 2015 Valtioneuvosto hyväksyi kansallisen metsästrategian, joka listaa metsäalan tärkeimmät tavoitteet, joiden avulla luodaan kasvua, investointeja ja uusia työpaikkoja metsäalalle vuoteen 2025 mennessä. Strategian tärkeimpinä tavoitteina on edistää metsäalan kilpailukykyä, uudistumista ja kasvua sekä metsien aktiivista, kestävä ja monipuolista hyödyntämistä. Metsästrategia perustuu metsäpoliittiseen selontekoon ja eduskunnan siihen antamaan kannanottoon. Metsästrategia tukee Suomen biotalousstrategian toimeenpanoa.

Maa- ja metsätalousministeriön vuonna 2009 laatima vesitalousstrategia 2011–2020 yhtenä päämääränä on, että Suomessa on kansainvälisesti kilpailukykyinen vesialan osaaminen. Ulkoministeriön johdolla on laadittu myös kansainvälisen strategia - Suomen vesialan kansainvälisen strategia (2009). Sen tavoitteena on lisätä suomalaisten vesialan toimijoiden kansainvälistä yhteistyötä ja vaikuttavuutta. Visio nostaa veteen liittyvän turvallisuuden edistämisen suomalaisen vesialan kansainväliseksi tavoitteeksi ja pääteemaksi, jonka avulla myös profiloidutaan. Päämäärät - vastuullisuus, kumppanuus ja tunnettavuus-muodostavat rungon strategian vision käytännön toteutukselle.

Muita uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyviä kansallisia strategioita ja ohjelmia ovat muun muassa:

- Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020
- Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020
- Kansallinen energia- ja ilmastostrategia (2013) - > uudistus käynnissä, valmistuu vuoden 2016 lopulla.
- Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategia ”Luonnon puolesta - ihmisen hyväksi” (2012)
- METSON eli Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman jatkaminen kaudelle 2014–2025
- Metsäalan strateginen ohjelma 2011–2015

Juha Sipilän hallitusohjelma 2015–2019

Kesällä 2015 hyväksytyssä Sipilän hallitusohjelmassa viitataan uusiutuviin luonnonvaroihin ja todetaan puhdas ympäristö ja luonnonvarat kansalliseksi vahvuustekijäksi. Ohjelman mukaan pyritään vaikuttamaan aktiivisesti eurooppalaiseen ja globaaliin toimintaympäristöön. Suomi on pieni avoin talous, jonka pärjääminen perustuu suomalaisten tuotteiden ja palveluiden viennin menestykseen. Suomalaisilla yrityksillä on mahdollisuus kasvaa ja menestyä kiinteänä osana Euroopan sisämarkkinoita ja maailmantaloutta. Uusiutuvat luonnonvarat, arktinen ulottuvuus ja ilmastomuutoksen torjunta avaavat mittavia mahdollisuuksia.

Hallitusohjelman pohjalta laaditut kärkihankkeet, erityisesti tavoite olla edelläkävijä bio- ja kiertotalouden sekä cleantech:in osalta, liittyvät läheisesti luonnonvarapolitiikkaan. Kestävien ratkaisujen kehittämisellä, käyttöönotolla ja viennillä pyritään parantamaan vaihtotasetta, lisäämään omavaraisuutta, luomaan uusia työpaikkoja sekä saavuttamaan ilmastotavoitteet ja Itämeren hyvä ekologinen tila. Hallituskauden tavoitteet tälle painopistealueelle ovat:

- Suomi on saavuttanut 2020 ilmastotavoitteet jo vaalikauden aikana. Fossiilista tuontienergiaa on korvattu puhtaalla ja uusiutuvalla kotimaisella energialla.

- Uusia työpaikkoja on syntynyt cleantech-yritysten kasvun, kestävän luonnonvarojen käytön lisäämisen, maaseudun monialaisen yrittäjyyden ja tehokkaan kiertotalouden myötä ympäristön suojelusta tinkimättä.
- Ruoantuotannon kannattavuus on noussut ja kauppatase parantunut 500 miljoonalla eurolla.
- Uudistumista hidastavaa hallinnollista taakkaa on kevennetty tuntuvasti.

Valtioneuvoston selonteko Suomen kehityspolitiikasta 2016

Valtioneuvoston selonteko Suomen kehityspolitiikasta annettiin 4.2.2016, joka on linjassa YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030:ssa asetettujen kestävän kehityksen tavoitteiden ja Suomen vuonna 2012 linjatun ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan kanssa. Suomen kehityspolitiikan päämääränä on äärimmäisen köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen sekä kestävä kehitys. Suomen nykyisessä kehityspolitiikassa korostetaan kehityspolitiikan tuloksellisuutta ja arvioidaan sen kehitysvaikutuksia, huomioiden myös toiminnassaan kehityspolitiikan neljä painopistealuetta:

- Naisten ja tyttöjen oikeudet
- Kehitysmaiden talouksien kehittyminen työpaikkojen, elinkeinojen ja hyvinvoinnin lisäämiseksi
- Yhteiskuntien demokraattisuus ja toimintakyky, ml. verotuskyky
- Ruokaturva, veden ja energian saatavuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö

Luonnonvarojen osalta, Suomen tavoitteena on edistää ja tukea omalla toiminnalla kehitysmaiden panostuksia kestäviin energiaratkaisuihin, uusiutuvan energian osuuden lisäämiseen ja fossiilisten energian käytön vähentämiseen. Tavoitteena on myös uusiutuvien luonnonvarojen ja ekosysteemien, kuten metsien ja vesistöjen kestävä hoidon, käytön, suojelun ja hallinnan lisääminen. Puhtaan teknologian ja biotalouden maana Suomi voi osana kehityspolitiikkaansa tarjota toimivia, ympäristöllisesti kestäviä ja ilmastoälykkäitä ratkaisuja kehitysmaiden haasteisiin erityisesti luonnonvarojen hallinnassa sekä niiden kestävän käytön edistämässä. Suomi tukee kehitysmaiden julkisia, yksityisiä sekä yhteisöllisiä tuottajia vesi-, ruoka- ja energia-aloilla tietotaidon lisäämiseksi sekä kykyä saada investointeja ja yhteistyökumppaneita hyödyntämällä uutta puhdasta teknologiaa ja osaamista. Suomi tukee luonnonvarahallinnan kehittämistä niin kahdenvälisesti, alueellisesti kuin monenvälisestikin. Lisäksi pyritään rakentamaan uusia yhteistyömuotoja ja kumppanuuksia erilaisten toimijoiden kuten yritysten, tutkimuslaitosten, koulutusinstituutioiden ja kansalaisyhteiskunnan välille.

YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 luonnonvarapolitiikan näkökulmasta

YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 on jatkoa YK:ssa vuonna 2000 hyväksytyille vuosituhtavoitteille. Agenda 2030 on entistä laajempi kokonaisuus, jonka tavoitteena on ihmisen, ympäristön ja talouden kannalta kestävä kehitys ja rauhanomaiset yhteiskunnat.

Agenda 2030 pitää sisällään 17 kunnianhimoista tavoitetta. Taustalla on edelleen ajatus kehitysmaiden omien kehityspyrkimysten tukeminen, mutta kestävän kehityksen tavoitteet koskevat kaikkia YK:n jäsenvaltiota, ja ne ovat sitoutuneet edistämään kehitystä kestävällä tavalla ja laatimaan oman kansallisen toimintasuunnitelmansa tavoitteiden saavuttamiseksi.

Suomen kehityspolitiikan yksi painopistealueesta linkittyy erityisesti luonnonvaroihin yhdistäen ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden sekä luonnonvarojen (ml. metsien) kestävän käytön tukien erityisesti YK:n kestävän kehityksen tavoitteita 2, 6, 7, 12, 13, 14, 15 ja 17. Luonnonvarojen kestävä käyttö luo pohjan ruokaturvalle, hyvinvoinnille, työlle sekä toimeentulolle.

Kv. luonnonvarapolitiikan kannalta keskeisiä YK:n kestävän kehityksen tavoitteita ovat:

- Tavoite 2: Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävää maataloutta
- Tavoite 6: Varmistaa puhtaan veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille
- Tavoite 7: Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille
- Tavoite 12: Varmistaa kestävä kulutus/tuotanto ja kulutustavat
- Tavoite 13: Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan
- Tavoite 14: Suojella meriä ja merten tarjoamia luonnonvaroja sekä edistää niiden kestävää käyttöä
- Tavoite 15: Suojella ja palauttaa ennalleen maaekosysteemejä, edistää niiden kestävää käyttöä sekä pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen ja kestävä metsätalous
- Tavoite 17: Vahvistaa kestävän kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta

Suomen kestävän kehityksen toimikunta

Valtioneuvosto asetti 18.2.2016 kestävän kehityksen toimikunnan vuosille 2016–2019. Toimikuntaa johtaa pääministeri Juha Sipilä ja varapuheenjohtajana toimii maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen. Toimikunnassa ovat hallituksen lisäksi edustettuina muun muassa eduskunta, ministeriöt, elinkeinoelämä, kunnat ja alueet, ammattiliitot, kirkko, tiede ja tutkimus sekä järjestöt. Toimikunnan keskeisenä tehtävänä kaudella 2016–2019 on globaalien kestävän kehityksen toimintaohjelman, [Agenda 2030](#):n, toimeenpanon vauhdittaminen ja kytkeminen osaksi kansallista kestävän kehityksen työtä. Toimikunta seuraa ja arvioi globaalien toimintaohjelman toteutumista Suomessa.

Kestävän kehityksen toimikunta hyväksyi 20.4.2016 ”Suomi, jonka haluamme 2050 - Kestävän kehityksen yhteiskuntasitoumuksen”, jonka visiona on luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi. Yhteiskuntasitoumus toimii yhtenä keskeisenä välineenä YK:n agenda 2030 toimintaohjelman ja sen tavoitteiden toimeenpanemisessa Suomessa. Se toimii pitkän aikavälin tavoitekehikkona eri hallinnonalojen ja yhteiskunnallisten toimijoiden strategia- ja ohjelmatyölle.

Kestävän kehityksen toimikunta pitää tärkeänä Suomen kansainvälisen roolin kasvattamista kestävän kehityksen edistäjänä. Valtion rooli sekä muiden suomalaisten toimijoiden kuten yritysten ja järjestöjen kansainvälisen aseman vahvistaminen nähdään luovan hyvät edellytykset kestävien ja puhtaiden ratkaisujen tarjoamiselle ja viennille. Yhteiskuntasitoumuksessa huomioidaan myös luonnon kantokyvyn rajallisuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö ja tunnistetaan maailmanlaajuisen ekologisen riskirajat luonnon monimuotoisuuden, ilmastonmuutoksen sekä tyypin kierron osalta. Tulevaisuuden haasteisiin vastaaminen vaatii kiinteätä yhteistyötä muiden maiden ja kansainvälisten toimijoiden kanssa.

3. HALLINNOLLINEN KEHYS

Ministeriöt

Kukin ministeriö käsittelee valtioneuvoston ohjesäännön mukaan oman toimialansa asiat, ml. kansainväliset asiat ja huolehtii EU-asioiden valmistelusta osana EU-asioiden koordinaatiojärjestelmää (toimivaltainen ministeriö).

Maa- ja metsätalousministeriön toimialoihin kuuluvat: maatalous; maaseudun kehittäminen; metsätalous; kala-, riista- ja porotalous; elintarvikkeet; maatalouden tuotantotarvikkeiden turvallisuus ja laatu, eläinten terveys ja hyvinvointi sekä kasvinterveys; maanmittaus, paikkatietojen yhteiskäyttö ja kiinteistöjä koskevat kirjaamisasiat; sekä vesitalous.

Ministeriön tehtävänä on valtioneuvoston asetuksen (1267/2014) mukaan myös uusiutuvien luonnonvarojen kestävä ja monipuolinen käyttö, hoito ja suojelu. MMM:n hallinnonalan strategian 2012–2022 toiminta-ajatus on: ”Turvaamme kotimaisen ruuan tuotannon ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käytön sekä luomme edellytyksiä niihin perustuville elinkeinoille ja hyvinvoinnille.” Strategian visiona on ”Suomi on vastuullisesti toimivan ruokaketjun ja kestävä biotalouden kilpailukykyinen edelläkävijä.” Tavoitteena on mm., että Suomi on kansainvälinen edelläkävijä, joka toimii kansallisesti ja globaalisti vastuullisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan kuuluvat mm. elinkeinopolitiikka; energiapolitiikka sekä ilmastopolitiikan kansallisen valmistelun ja toimeenpanon yhteensovittaminen; sekä innovaatio- ja teknologiapoliitiikka ja yritysten kansainvälistyminen.

Ympäristöministeriön toimialaan kuuluvat mm. ympäristönsuojelu; alueiden käyttö; sekä luonnonsuojelu.

Ulkoasianministeriön toimialaan kuuluvat mm. kauppapolitiikka ja kaupallis-taloudelliset suhteet; sekä kehityspoliitiikka ja kehitysyhteistyö.

Luonnonvarakeskus

Luonnonvarakeskus (Luke) aloitti toimintansa vuoden 2015 alussa. Se on tutkimus- ja asiantuntijaorganisaatio, joka tekee työtä luonnonvarojen kestävä käytön ja biotalouden edistämiseksi. Laki luonnonvarakeskuksesta (561/2014) määrittää sen toimialaksi ”uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttöön perustuvan kilpailukykyisen elinkeinotoiminnan sekä hyvinvoinnin ja maaseudun elinvoimaisuuden edistämistä varten. Keskus kuuluu maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalaan.

Luke:n tehtävänä on toimialallaan: harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa; tuottaa tietoa ja asiantuntijapalveluita yhteiskunnallisen päätöksenteon sekä viranomaistoiminnan tueksi; harjoittaa tiedon ja teknologian siirtoa; tuottaa toimialaansa kuuluvia tilastoja, jollei tehtävä kuulu muulle viranomaiselle; ylläpitää toiminnassaan tarvittavia rekistereitä; hoitaa geenivarojen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyvät tehtävät; edistää kansainvälistä yhteistyötä; hoitaa muut sille laissa tai sen nojalla säädetty tehtävät; hoitaa maa- ja metsätalousministeriön sille erikseen määräämät tehtävät. Kestävä luonnonvaratalous ja -politiikka on yksi keskuksen strategisista vaikuttavuusalueista.

Suomen ympäristökeskus

Suomen ympäristökeskus (SYKE) on valtion tutkimus- ja asiantuntijalaitos, joka aloitti toimintansa maaliskuussa 1995. SYKE tarjoaa asiantuntijatukea hallinnolle sekä erilaisia palveluita yrityksille, yhteisöille ja kansalaisille sekä toimii asiantuntijana ympäristöpolitiikan valmistelun kaikilla tasoilla. SYKE tekee aktiivisesti kansainvälistä yhteistyötä, erityisesti panostaen EU:n tutkimusohjelmiin ja julkaisutoimintaan. Se toimii kansallisena tietokeskuksena kokoamalla ja välittämällä tietoa Suomen ympäristön tilasta.

SYKE:n strategia vuosille 2015–2018 pitää sisällään kuusi temaattista aluetta, jotka kytkeytyvät suoraan tai välillisesti luonnonvaroihin. Jokaiseen toiminnan teemaan sisältyy tutkimus- ja kehittämistyötä, tuki-

, konsultointi- ja koulutustehtäviä, ympäristön tilaa koskevan tiedon kokoamista ja jalostamista sekä erilaisia sähköisiä palveluita.

Strategian mukaiset teema-alueet:

- ilmastonmuutoksen hillintä ja muutoksiin sopeutuminen
- itämeren, vesistöjen ja vesivarojen kestävä käyttö
- kulutuksen ja tuotannon kestävyys
- ekosysteemipalveluiden ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- rakennetun ympäristön ja maankäytön kestävyys
- ympäristöä koskevan tiedon tuottaminen ja hyödyntäminen

SYKE kuuluu ympäristöministeriön hallinnonalaan. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa SYKE:ä vesitalousasioissa.

Muita keskeisiä organisaatioita ja foorumeita

Maaseutupolitiikan neuvosto

Hallitus asetti 31.3.2016 maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) tukemaan valtioneuvostoa poikkihallinnollisissa ja strategisesti tärkeissä maaseutupoliittisissa kysymyksissä toimikaudelle 1.5.2016 – 31.12.2020. MANE johtaa ja linjaa maaseutupolitiikan toteutumista. Neuvostossa on mukana 35 jäsentä, jotka edustavat toimijoita yhteiskunnan kolmelta eri sektorilta paikallisesta tasosta kansalliseen.

Neuvostoa johtaa maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen ja varapuheenjohtajana toimii elinkeinoministeri Olli Rehn. Maaseutupolitiikan laaja yhteistyöverkosto toteuttaa Maaseutupolitiikan neuvoston tehtäviä neuvoston johdolla. Keskeisiä toteuttajia ovat maaseutupolitiikan sihteeristö sekä teemaverkostot.

Metsäneuvosto

Metsäneuvosto on maa- ja metsätalousministeriön asettama, metsien eri käyttömuotoja edustavien tahojen muodostama elin, jonka tehtävänä on tukea ministeriötä laajakantoisissa ja periaatteellisesti tärkeissä metsäpoliittisissa kysymyksissä. Samalla metsäneuvosto toimii yhteistyöfoorumina metsiin liittyvän julkisen hallinnon ja yksityisen sektorin välillä. Neuvosto seuraa ja edistää Kansallinen metsästrategia 2025:n (KMS 2025) toteuttamista ja tekee ehdotuksia strategian kehittämiseksi taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti tasapainoisena kokonaisuutena. Metsäneuvostoa varten on nimetty työvaliokunta, jonka tehtävänä on valmistella metsäneuvostossa käsiteltävät asiat ja edistää sen päätösten toimeenpanoa. Lisäksi työvaliokunta seuraa KMS 2025:n toteutumista, analysoi tuloksia ja tekee esityksiä ohjelman toimenpiteiden mahdollisista muutostarpeista ja valmistelee KMS 2025:n seurantaraportit. Metsäneuvoston toimikausi päättyi 30.6.2019.

Rinnalla toimivan metsätalous ja -energiaverkoston tavoitteena on viedä alaa eteenpäin ja edistää siten Kansallisen metsästrategian toimeenpanoa. Verkosto toimii tiedonvälityskanavana ja keskustelufoorumina metsätalouteen ja metsäenergiaan liittyvissä kysymyksissä, mukaan lukien KMS 2025:n metsätalouteen ja -energiaan liittyvät strategiset hankkeet. Verkosto tekee kehittämissuhteita ja toimii KMS 2025 tavoitteiden edistämiseksi.

Ruokapoliittinen neuvottelukunta

Maa- ja metsätalousministeriön asettama ruokapolitiikan neuvottelukunta toimikaudelle 1.8.2016–1.8.2019, kehittää ja koordinoi ruokaan liittyvien politiikkojen toteuttamista valtionhallinnossa. Neuvottelukunnan tehtävä on edistää ruokapoliittista yhteistyötä ruokaketjun toimijoiden kesken. Neuvottelukunnan alaisuudessa toimii kolme jaostoa. Neuvottelukunnassa on edustajia ministeriöistä, tuottaja-, neuvonta- ja luonnonsuojelujärjestöistä sekä kaupan ja teollisuuden aloilta. Puheenjohtajana toimii maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen ja varapuheenjohtajana kansliapäällikkö Jaana Husu-Kallio.

Hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaisesti kotimaisen ruuantuotannon kilpailukykyä, vastuullisuutta, markkina- ja kuluttajalähtöisyyttä ja riittävyttä huoltovarmuuden näkökulmasta arvioidaan syksyllä 2016 eduskunnalle annettavassa ruokapoliittisessa selonteossa.

Kansallinen biotalouspaneeli

Työ- ja elinkeinoministeriön asettama biotalouspaneeli kokoontui ensimmäisen kerran 19.1.2016. Biotalouspaneelin tarkoituksena on edistää biotalous ja puhtaat ratkaisut – kärkihankkeen sekä biotalousstrategian toteutusta ja lisätä hallinnon, tutkimuksen, elinkeinojen ja kansalaisjärjestöjen vuorovaikutusta sekä harjoittaa vuoropuhelua samaan päämäärään tähtäävien ohjelmien ja EU:n biotalouspaneelin kanssa.

Kansallinen biotalouspaneeli toimii neuvoo-antavana elimenä hallituksen kärkihankkeen ja Suomen biotalousstrategian toteutuksessa. Se toimii foorumina, jossa biotalouden keskeiset toimijat voivat käydä vuoropuhelua biotalouden ja puhtaiden ratkaisujen kärkihankkeista vastaaville ministereille ja virkamiehille. Biotalousstrategian ja puhtaiden ratkaisujen alueella kärkihankkeiden käytännön toteutusta johtaa ministeriryhmä, tukenaan työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön virkamiesjohto ja asiantuntijat. Biotalouspaneelin puheenjohtajina toimivat elinkeinoministeri Olli Rehn ja maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen.

Keskeisten biotalousministeriöiden ja hallinnon toimijoiden lisäksi biotalouspaneelissa on työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen, teollisuusliittojen, tutkimus- ja koulutuspuolen ja järjestöjen laaja edustus. Paneelin toimikausi kestää 30.4.2019 saakka.

Suomen ilmastopaneeli

Valtioneuvosto nimitti 21.1.2016 Suomen ilmastopaneelin vuosille 2016 – 2019. Ilmastopaneeli asetettiin 1.6.2015 voimaantulleen ilmastolain perusteella.

Suomen Ilmastopaneeli on tieteellinen ja riippumaton toimija, joka edistää tieteen ja politiikan vuoropuhelua ilmastokysymyksissä. Lain mukaisesti paneeli toimii ilmastopolitiikan suunnittelun ja sitä koskevan päätöksenteon tukena. Paneeli antaa suosituksia hallituksen ilmastopoliittiseen päätöksentekoon ja vahvistaa monitieteellistä otetta ilmastotieteissä. Eri ministeriöt ja työryhmät voivat antaa Ilmastopaneelille toimeksiantoja, mutta eivät voi vaikuttaa lopputulokseen tai kannanottoihin. Lisäksi paneeli muun muassa laatii tieteellisiä koosteita ilmastomuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta ilmastolain suunnittelua ja seurantaan varten. Ilmastopaneelilta on myös pyydyttävä lausunnot ilmastolain mukaisista suunnitelmista. Kuluvalle hallituskaudella ilmastopaneeli lausuu myös keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta, jonka on määrä valmistua keväällä 2017.

Ilmastopaneelissa on mukana 15 ilmastopolitiikan kannalta keskeistä tieteenalojen tutkijaa muun muassa energiapolitiikan, ympäristöterveyden ja arjen ilmastopolitiikan eri sarjoilta. Paneelin puheenjohtajana toimii Helsingin yliopiston professori Markku Ollikainen. Lisäksi paneelin työtä avustaa nelihenkinen

sihteeristö. Tällä hetkellä on meneillään ilmastopaneelin kolmas toimikausi. Ensimmäistä kertaa paneeli asetettiin joulukuussa 2011.

4. ESIMERKKEJÄ KANSAINVÄLISESTÄ JA EU:N LUONNONVARAPOLITIIKASTA

Kansainvälinen luonnonvarapaneeli

Marraskuussa 2007 perustettu kansainvälinen luonnonvarapaneeli (International Panel for Sustainable Resource Management) toimii läheisessä yhteistyössä YK:n ympäristöohjelma UNEP:in (United Nations Environment Programme). Luonnonvarapaneelin tarkoituksena on koota ja analysoida tutkimustietoa luonnonvarojen kestävästä käytöstä sekä selvittää, kuinka taloudellista kasvua voidaan toteuttaa lisäämättä luonnonvarojen käyttöä. Kansainvälinen luonnonvarapaneeli toimii riippumattomana luonnonvarojen kestävästä käytöstä, ympäristövaikutuksista ja elinkaarikysymyksiä käsittelevänä tieteellisenä asiantuntija- ja arviointiorganisaationa.

Suomi on ollut alusta asti aktiivisesti mukana tukemassa kansainvälisen luonnonvarapaneelin työtä, ja kahdeksas virallinen kokous järjestettiin Helsingissä 29.5.–1.6.2011. Kokouksessa esillä oli muun muassa maailmanlaajuiset metallivirrat ja mineraalien saatavuus, luonnonvarojen riittävyys ja luonnonvarojen hyödyntämisen ympäristöhaitat. Kokous järjestettiin yhteistyössä ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskus SYKE:n ja YK:n ympäristöohjelman UNEP:n kanssa. Seuraava kansainvälinen luonnonvarapaneelin kokous pidetään Helsingissä kesäkuussa 2017.

YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö

YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) on YK:n erityisjärjestö, joka käsittelee ruokaturvaan, maa-, metsä- ja kalatalouteen sekä maaseutuun liittyviä kysymyksiä. Suomi on ollut FAO:n jäsen sen perustamisesta eli vuodesta 1945 lähtien. FAO:n toimintaan kuuluvat erityisesti normatiiviset ja tiedontuottamiseen liittyvät tehtävät sekä operatiivisissa tehtävissä tiedon soveltaminen käytäntöön yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

FAO:n strategiset tavoitteet ovat:

- auttaa nälänhädän ja aliravitsemuksen poistamisessa sekä ruokaturvan parantamisessa
- tehdä maa-, metsä- ja kalatalous tuottavammaksi ja kestävämmäksi
- vähentää maaseudun köyhyyttä
- mahdollistaa kokonaisvaltaisten ja tehokkaiden maatalous- ja ruokajärjestelmien toteutuminen
- lisätä elinkeinojen sopeutuvuutta uhkien ja kriisien varalta

FAO:iin kuuluu tällä hetkellä 194 jäsenmaata sekä Euroopan Unioni. Suomessa kansallisena vastuuviranomaisena toimii maa- ja metsätalousministeriö, joka vastaa myös sääntömääräisestä jäsenmaksusta FAO:lle (n. 2 milj. €/v). Suomi vaikuttaa FAO:n hallintoelimissä pääsääntöisesti viiteryhmiensä, kuten Pohjoismaat, EU ja Euroopan alueryhmä, kautta. Suomen toimintaa FAO:ssa suunnittelee ja koordinoi MMM:n johdolla toimiva Suomen FAO-toimikunta.

FAO:n pääjohtaja José Graziano da Silva vieraili Suomessa 14. – 17.7.2016. Keskustelun alla oli mm. FAO:n työ maailman ruokaturvan parantamiseksi ja Suomen osallistuminen järjestön toimintaan. Lisäksi keskusteltiin YK:n kestävän kehityksen -tavoitteista, joista useimpien edistämiseksi FAO:lla on tärkeä rooli.

Suomen kolmivuotiskausi FAO:n hallintoneuvoston Pohjoismaita edustavana jäsenenä alkaa vuoden 2017 puolivälissä.

FAO:n kautta kanavoituvalla ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyörahoituksella edistetään Suomen kehityspolitiikan kannalta tärkeitä tavoitteita. Lisäksi ulkoasiainministeriö rahoittaa FAO:lle apulaisasiantuntijoita ja YK:n vapaaehtoisia.

YK:n ympäristöohjelma ja YK:n ympäristökokous

Vuonna 1972 perustettu YK:n ympäristöohjelma UNEP (United Nations Environment Programme) toimii globaalien ympäristöasioiden puolestapuhujana ja auktoriteettina sekä edistää kestävän kehityksen ympäristöulottuvuuden johdonmukaista toimeenpanoa YK-järjestelmässä. Rio+20 kokouksen päätöksellä YK:n ympäristöohjelman päätöksentekuelimen, hallintoneuvoston, jäsenyys laajennettiin koskemaan kaikkia YK:n jäsenmaita ja samalla sen nimi vaihdettiin YK:n ympäristökokoukseksi (United Nations Environment Assembly of UNEP; UNEA). UNEA:n tavoitteena on mm. asettaa strategiset päämäärät maailmanlaajuiselle ympäristöyhteistyölle ja toimia tehokkaammin tieteen ja politiikan vuorovaikutusfoorumina. UNEA:n ensimmäinen kokous pidettiin 23.–27.6.2014 Nairobissa. Ympäristöasioissa UNEP:lla on keskeinen rooli Agenda2030:n ympäristöulottuvuuden toimeenpanossa, seurannassa ja arvioinnissa. UNEP toimii useiden kv. ympäristösopimusten sihteeristönä ja sen alaohjelmat kytkeytyvät luonnonvaroihin, muun muassa ekosysteemien hoitoon. Kansainvälisiin luonnonvara-asioihin liittyvät myös konfliktit, joihin Suomi (Ulkoasiainministeriö) on ohjannut myös rahoitusta.

Korkean tason kestävän kehityksen foorumi (HLPF)

YK:n korkean tason kestävän kehityksen poliittinen foorumi (High-level Political Forum on Sustainable Development, HLPF) on kesäkuussa 2012 Rio+20:ssä alkunsa saanut keskeinen kestävän kehityksen asioita globaalisti seuraava ja arvioiva poliittinen taho. Foorumi korvaa aiemmin toimineen YK:n kestävän kehityksen toimikunnan (CSD). HLPF on keskeinen Agenda2030:n seuranta- ja arviointifoorumi kansainvälisellä tasolla. Se kokoontuu joka neljäs vuosi hallitusten päämiestasolla YK:n yleiskokouksen (UNGA) yhteydessä sekä vuosittain YK:n talous- ja sosiaalineuvoston (ECOSOC) yhteydessä.

Kymmenvuotinen kestävän kulutuksen ja tuotannon puiteohjelma (10YFP)

Gloaali 10-vuotinen puiteohjelma (2012–2022) kestävän tuotannon ja kulutuksen edistämiseksi (10YFP) hyväksyttiin YK:n kestävän kehityksen konferenssissa (Rio+20). Puiteohjelman hyväksymistä edelsi ns. Marrakech-prosessi (2003 >), jossa Suomi oli aktiivisesti mukana erityisesti kestävää rakentamista koskevassa projektityössä. Puiteohjelman tavoitteena on edistää siirtymistä kestäviin kulutus- ja tuotantotapoihin alueellisella ja kansallisella tasolla, parantaa resurssitehokkuutta ja mahdollistaa talouskasvu heikentämättä ympäristön tilaa, edistää yritysten yhteiskuntavastuuta, lisätä kestäviä julkisia hankintoja sekä kehittää ympäristöstandardeja tuoteketjuihin. Puiteohjelman seurannasta vastaa YK ja toteutuksesta YK:n ympäristöohjelma UNEP, joka toimii myös sihteeristönä. Puiteohjelman kehittämistä ja toimenpanon seurantaan tukemaan on perustettu 10-henkinen johtoryhmä (10YFP Board), jonka jäsen Suomi oli kaudella 2013 – 2015. Kehitysmaiden osallistumisen tueksi on perustettu erillinen 10YFP rahasto, jota Suomikin rahoittaa.

Suomi otti kestävän rakentamisen alaohjelman (SBC-ohjelma) vetovastuun keväällä 2015. SBC-ohjelman sisällöllinen työ keskittyy neljän yhdessä hyväksytyyn teemaan ympärille: resurssitehokkuus, ilmasto-vaikutukset, sosiaalinen rakentaminen sekä mahdollistavien rakenteiden luominen.

Muita kv. sopimuksia, organisaatioita ja prosesseja

- Biodiversiteettisopimus (CBD) (1993) ja siihen liittyvät pöytäkirjat
- YK:n ilmastomuutosta koskeva puitesopimus (UNFCCC) ja siihen liittyvät Kioton pöytäkirja ja Pariisin sopimus
- Uhanalaisten eläin- ja kasvilajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus (CITES) (1975)
- YK:n aavikoitumissopimus (UNCCD) (1996)
- OECD
- YK:n Euroopan talouskomission (UNECE) erityisesti metsä ja vesiteemojen osalta
- YK:n metsäfoorumi (UNFF) ja kansainvälinen metsäjärjestely (IAF)
- Yleissopimus muuttavien luonnonvaraisten eläinten suojelemisesta (Bonnin sopimus) (1979)
- Sopimus Afrikan ja Euroasian muuttavien vesilintujen suojelemisesta (Aewa sopimus, liittyy Bonnin sopimukseen) (1996)
- Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskeva yleissopimus HELCOM (1992)

Vuonna 1971 solmittu Ramsarin kosteikkosopimus (The Ramsar Convention on Wetlands) on ensimmäinen kansainvälisesti merkittävä vesiperäisiä maita koskeva yleissopimus, joka käsittelee tiettyjen luontotyyppien säilyttämistä ja käyttöä. Sopimuksen tavoitteena on estää kosteikkojen häviäminen velvoittaen valtioita suojelemaan kansainvälisesti merkittäviä kosteikkoja muun muassa perustamalla luonnonsuojelualueita vesiperäisille maille ja edistämään kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen ja vesilintujen suojelua. Suomella on 49 Ramsar-aluetta, jotka kaikki kuuluvat Natura 2000 -verkostoon.

Vuonna 1986 voimaan tullut Euroopan luonnonsuojelusopimus eli Bernin sopimus (Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats) koskee Euroopan luonnonvaraisten eläinten, kasvien ja niiden elinympäristöjen suojelua. Sopimus on maailmanlaajuinen. Sopimus on johtanut Euroopan yhteisön lainsäädäntöön Natura 2000 -verkostoon sekä luonto- ja lintudirektiivien laatimiseen. EU-liittymissopimuksessa Suomi sai liitteisiin poikkeukset karhun, suden ja ilveksen. Kokousten asialistalla on joka toinen vuosi suurpedot, viimeksi vuonna 2014. Keskustelut perustuvat EU-suurpetotyöhön. Ympäristöministeriö koordinoi pääosin toimintoja. Riistalajit ovat maa- ja metsätalousministeriön vastuulla.

EU:n luonnonvarapolitiikka

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta (SEUT) 191 artiklassa viitataan Unionin ympäristöpolitiikkaan, jonka tavoitteena on ympäristön laadun säilyttäminen, suojeleminen ja parantaminen, ihmisten terveyden suojeleminen, luonnonvarojen harkittu ja järkevä käyttö sekä toimenpiteiden edistäminen kansainvälisellä tasolla liittyen alueellisiin/maailmanlaajuisiin ympäristöongelmiin, ja erityisesti ilmaston muutoksen torjuminen.

Euroopan unionin on laatinut useita luonnonvaroihin liittyviä strategioita ja toimintaohjelmia:

Komissio antoi tiedonannon luonnonvarojen kestävästä käytöstä koskevasta teemakohtaisesta strategiasta vuonna 2005. Strategian tarkoituksena on vähentää ympäristöpaineita luonnonvarojen elinkaaren kaikissa vaiheissa niin talteenoton, korjaamisen, käytön kuin jätteenkäsittelyn aikana. Strategia linjaa vuoteen 2020 asti suuntaviivat Euroopan unionin toimille, joilla pyritään kehittämään luonnonvarojen käyttöä tehokkaammaksi ja kestävämmäksi. Tavoitteena on vähentää kielteisiä ympäristövaikutuksia luonnonvarojen käytössä. Luonnonvarojen kestävästä käytöstä strategia on yksi seitsemästä strategiasta, jotka sisältyvät vuonna 2002 hyväksytyyn kuudenteen ympäristöstä koskevaan toimintaohjelmaan, joka kattoi vuodet 2002 – 2012. Euroopan parlamentti ja Euroopan neuvosto hyväksyivät nykyisen, seitsemännen toimintaohjelman vuonna 2013, joka ulottuu vuoteen 2020. Tällä toimintaohjelmalla on päätetty lisätä ponnisteluja Euroopan unionissa luonnonpääoman suojelemiseksi, resurssitehokkaan, vähähiilisen kasvun ja innovaatioiden kannustamiseksi sekä ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin suojelemiseksi niin, että samalla kunnioitetaan maapallon resursseja.

Vuonna 2011 komissio antoi luonnonvaroihin liittyen tiedonannon Euroopan parlamentille, Neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle Luonnonpääoma elämämme turvaajana: luonnon monimuotoisuutta koskevasta EU:n strategiasta, joka ulottuu vuodelle 2020. Strategian tavoitteena on luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen ehkäiseminen ja nopeuttaa EU:n siirtymistä kohti resurssitehokasta ja ympäristöä vähemmän kuormittavaa taloutta. Se linkittyy Eurooppa 2020 - strategiaan (2010), erityisesti sen Resurssitehokas Eurooppa – lippulaivahankkeeseen, jonka tavoitteena on tukea talouskasvun irtautumista resurssien käytöstä sekä siirtymistä vähähiiliseen talouteen, lisätä uusiutuvien energianlähteiden käyttöä, uudistaa liikenteen alaa sekä edistää energiatehokkuutta.

Muita strategioita ovat muun muassa:

- EU:n biodiversiteettiä koskeva strategia vuodeksi 2020 (2010)
- Energia 2020 - Strategia kilpailukykyisen, kestävä ja varman energiansaannin turvaamiseksi (2010)
- Euroopan biotalousstrategia (2012)
- EU:n metsästrategia (2013)
- EU:n strategia ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi (2013)
- Kierto kuntoon - Kiertotaloutta koskeva EU:n toimintasuunnitelma (2015)
- Euroopan meri- ja kalatalousrahaston Suomen toimintaohjelma 2014–2020
